

Н. В. Глинська, доктор юридичних наук, професор, завідувачка відділу дослідження проблем кримінального процесу та судустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID ID 0000-0001-5835-3798

Д. І. Кленка, кандидат юридичних наук, старший дослідник, старша наукова співробітниця відділу дослідження проблем кримінального процесу та судустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID ID 0000-0001-8423-4581

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРІОРИТЕЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА*

Постановка проблеми. Сучасна система кримінальної юстиції України функціонує в умовах постійного зростання навантаження на органи досудового розслідування та суди, що зумовлює необхідність ефективного використання обмежених ресурсів. У таких умовах особливої актуальності набуває питання пріоритезації у кримінальному провадженні (далі – ПКП) – визначення черговості, значущості та доцільності процесуальних дій залежно від характеру, суспільної небезпечності правопорушення, а також можливостей забезпечення принципів невідворотності покарання і розумних строків розгляду справи. Запровадження принципів пріоритезації сприяє підвищенню ефективності кримінального процесу, оптимізації роботи слідчих і прокурорів, а також зменшенню ризиків порушення прав учасників провадження. Водночас у вітчизняній правовій науці ця категорія ще не має усталеного теоретико-правового змісту, а її практичне застосування залишається фрагментарним.

* Підготовлено на виконання фундаментальної теми «Пріоритезація та технологізація у кримінальному провадженні у воєнний та повоєнний час», що досліджується в НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (№ державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0124U005212).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відмітимо, що питання пріоритезації здебільшого висвітлювались в економічній і технічній літературі. Щодо юридичних наукових розвідок, то фрагментарно ця проблематика підіймалась у роботах А. О. Гарницької та М. В. Соколовського в аспекті пріоритезації оперативних завдань над процесуальними, що призводить до втрати ключових доказів та ускладнює формування обвинувачення², А. В. Коваленка щодо взаємодії органів досудового розслідування із засобами масової інформації³, А. І. Берлача в аспекті діяльності органів прокуратури⁴ Першою цілісною науковою розвідкою проблематики пріоритезації у кримі-

² Гарницька А. О., Соколовський М. В. 'Особливості доказової діяльності під час досудового розслідування терористичних кримінальних правопорушень' (2025) 2 Порівняльне аналітичне право. < <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/328122>>

³ Коваленко А. В. 'Взаємодія органів досудового розслідування із засобами масової інформації під час збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні' (2022) 2 (38) Криміналістичний вісник 48–59. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2022-38-2-48>.

⁴ Берlach А. І. 'Дискреційні повноваження органів прокуратури як складовий елемент їх адміністративно-правового статусу: зарубіжний досвід' (2023) 34 (73) 3 Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки <https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/3_2023.pdf#page=156>

нальному провадженні є публікація члена авторського колективу однойменного фундаментального дослідження – М. І. Пашковського¹. У наших попередніх публікаціях нами започатковано розробку фундаментальних положень цієї проблематики, зокрема, визначено поняття та критерії ПКП². Тож у продовження нашого дослідження доктринальної розвідки, на наше переконання, потребує питання основних аспектів ПКП.

Метою дослідження є узагальнення та систематизація основних аспектів ПКП, визначення їх змісту.

Виклад основного матеріалу. Нагадаємо, що під ПКП ми пропонуємо розуміти зумовлений сукупністю соціально-правових чинників та здійснюваний на підставі певної сукупності критеріїв, що відповідають вимогам сучасної правової реальності, процес ранжування засобів кримінального провадження з метою підвищення ефективності вирішення його завдань³.

У контексті розкриття природи ПКП видається необхідним виокремити основні зрізи (аспекти), в межах яких об'єктивно існує певна конкурентність чи навіть конфліктність тих чи інших елементів в кримінальному провадженні. Вважаємо, що такими аспектами є: аксіологічний, технологічний та економічний.

1. Аксіологічний аспект⁴. Необхідність ПКП насамперед зумовлена аксіологічною конкурентністю, навіть конфліктністю основних стратегічних векторів кримінальної процедури. На глобальному (чи надсистемному) рівні пріоритетом, найвищою цінністю в кримінальному провадженні як соціально-правової інституції у демократичному суспільстві є людина, її права та свободи, що визначають зміст та спрямованість будь-якої державної діяльності (ст. 8 КПК України). Як влучно зазначає О. М. Дуфенюк, «...система кримінального провадження має бути «надійним притулком», «остан-

ньою фортецею» для всіх скривджених, які шукають справедливості та відновлення порушених прав. Відтак, не викликає сумніву важливість аналізу рушійного фактора, що надає цілеспрямованості та плановірності діяльності органів кримінальної юстиції й водночас сигналізує суспільству про їх *стратегічний пріоритет*⁵.

Такий антропологічний характер спрямованості кримінального провадження зумовлює і його мету – справедливе (в матеріальному та процедурному аспекті) вирішення кримінально-правового конфлікту, яка виступає аксіологічним виміром сучасної кримінальної процедури, що за своєю суттю є її лакмусовим папірцем та відрізняє сучасне кримінальне провадження від радянського процесу.

Утім, як вже зазначалось нами раніше, оголошуючи пріоритетне значення прав людини та основоположних свобод у кримінальному судочинстві, не можна забувати про те, що під час кримінальної процесуальної діяльності вирішується й комплекс інших, не менш важливих завдань правосуддя, пов'язаних із розкриттям вчиненого кримінального правопорушення та адекватного розв'язання питання про покарання винного.

Інакше кажучи, стратегічна пріоритетність прав людини у правовій державі зовсім не означає безумовну пріоритетність приватних інтересів перед суспільними під час кримінальної процедури. Адже через органічну єдність та взаємозв'язок завдань забезпечення державою прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, в тому числі потерпілого, з розкриттям злочину та справедливим покаранням винного, саме публічне начало кримінального процесу обслуговує не лише публічний інтерес, тобто інтерес держави та суспільства в цілому, а й інтерес особи.

Відтак реалізацію призначення кримінального процесу в сучасних умовах слід убачати у досягненні певного компромісу, досягненні балансу між суспільними, державними та особистими інтересами, тобто в узгодженні захисту прав особи з інтересами суспільства й держави. Адже так само, як домінування державних інтересів породжує обвинувальний ухил, надмірне розширення прав

¹ Пашковський М. І. 'Пріоритезація кримінальних проваджень за статтею 438 КК України: перспективи цифровізації' Альманах наукових праць фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за результатами досліджень у 2022 р. (Право, 2023) 82

² Глинська Н. 'Пріоритезація у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, ключові аспекти та виміри' (2025) 49 Питання боротьби зі злочинністю 86–100

³ Глинська Н. 97

⁴ Див. Клепка Д. 'Права людини в системі механізму пріоритезації у кримінальному провадженні' (2025) 49 Питання боротьби зі злочинністю 101–107

⁵ Дуфенюк О. М. 'Концептуальна модель балансу в кримінальному провадженні: інституційний, правозастосовний, особистісний рівні' (дис. д-ра юрид. наук, Львів, 2023) 131 <https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/nauka/dorobok_zdobuvachiv/dufenuk_1.pdf>

учасників процесу може призвести до невинного звуження можливостей органів кримінальної юстиції щодо розкриття злочину, що своєю чергою ускладнює відновлення прав осіб, які постраждали від злочину¹.

Пошук цього важкодоступного, але необхідного балансу між публічними й приватними інтересами потребує такої злагодженої та раціональної побудови кримінальної процесуальної форми, яка здатна врівноважувати суперечливі вектори інтересів, зокрема шляхом визначення законодавцем акцентів щодо превалювання того чи іншого інтересу (надання йому більшої ваги) як на рівні окремих процесуальних елементів, так і на рівні інститутів чи їх сукупності.

Для уникнення правових колізій законодавець в одних випадках надає пріоритет забезпеченню державних інтересів, зокрема щодо оперативного розслідування злочину попри певне обмеження конституційних прав особи (наприклад, інститут невідкладного обшуку), а в інших випадках, навпаки, пріоритет надається забезпеченню прав особи перед загальносуспільними інтересами у спосіб створення певних складнощів для реалізації кримінальної процесуальної діяльності (наприклад, ускладнена процедура збирання доказів через інститут допустимості). При цьому, ми цілком погоджуємось з І. А. Тіткою, що «...виокремити певну сферу кримінального процесу, в якій панівним був би лише приватний або публічний інтерес, можливо тільки за умови, що така сфера буде досить вузькою. Вбачається, що не можна назвати жодного різновиду провадження по кримінальних справах (не є винятком і провадження у формі приватного обвинувачення), де у чистому вигляді буде панувати виключно один вид інтересів»².

Звісно, механізм аксіологічної ПКП не є одиниціним, оскільки передбачає застосування різних пропорцій, зокрема різного ступеня пріоритетності одного інтересу над іншим у конкретній правовій ситуації, що залежить від низки обставин. Питання пріоритетності у кримінальному провадженні набувають особливої актуальності саме

в контексті нормативного оформлення тих інститутів, у яких конфлікт приватних і публічних інтересів проявляється найгостріше. Йдеться, зокрема, про регламентацію меж диспозитивності, публічності й змагальності; механізм обчислення строків досудового розслідування; підстави та порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження; підстави проведення й критерії оцінки правомірності негласних слідчих (розшукових) дій; побудову процедур відновного правосуддя; визначення оптимальної моделі касаційних фільтрів тощо.

2. Ще один аспект ПКП пов'язаний із технологічною природою кримінального провадження (технологічний аспект ПКП).

Еволюція розуміння терміна «технологія» від суто впорядкування матеріального виробничого процесу до «способу організації будь-якої систематичної людської (соціальної) діяльності, спрямованої на отримання якого-небудь суспільно-корисного результату»³, зумовлює доцільність використання цього поняття й у сфері кримінального судочинства як різновиду правової діяльності, метою якої є вирішення кримінального правового конфлікту.

Технологічний аспект ПКП вбачається у двох площинах. По-перше, це раціональна побудова *кримінальної процесуальної форми*, котра, як влучно зазначається в процесуальній літературі, за своєю суттю є технологією кримінального судочинства, встановленим способом його здійснення, його алгоритмом. Саме завдяки процесуальній формі кримінальне, як і будь-яке інше, судочинство набуває ознак стрункості, оперативності, переконливості своїх результатів⁴. У цьому **технологічному, чи інструментальному**, вимірі ПКП передбачає добір найбільш ефективних й сучасних нормативних *механізмів та конструкцій (засобів)*, які здатні забезпечити максимально результативне провадження, зокрема в частині досягнення балансу приватних та публічних інтересів. Наприклад, у контексті конкуренції суспільних інтересів у вигляді державної безпеки та забезпечення прав особи при застосуванні заходів процесуального при-

¹ Глинська Н В 'Конфлікт інтересів у сфері кримінального судочинства: шляхи гармонізації' *Захист прав і законних інтересів особи у кримінальному судочинстві* : матеріали наук. семінару (20 трав. 2011 р. Харків) 92–95

² Тітко І А 'Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України' (дис. ...д-ра юрид. наук Харків, 2016) 99

³ Посібник зі статті 6 Європейської конвенції з прав людини – *Право на справедливий суд (кримінальний аспект)*. 41 <https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr>

⁴ Канюка І. М. 'Правова природа ідеї процесуальної економії у кримінальному судочинстві' (2014) 1(4) Прикарпатський юридичний вісник 228

⁵ Канюка І. М. 230

мусу у справі «Chahal v. the United Kingdom» ЄСПЛ зробив такі зауваження: «Суд визнає, що у випадках, коли йдеться про державну безпеку, є ситуації, при яких не можна уникнути використання конфіденційних матеріалів. Однак це не означає, що державні органи стають непідконтрольними національним судам відразу після того, як цими органами буде визнано, що справа стосується національної безпеки чи пов'язана з тероризмом... *Існують технології* (курсив наш – Н. Г., Д. К.), що дозволяють, з одного боку, брати до уваги законну потребу органів безпеки зберігати в таємниці способи та джерела походження оперативної інформації, а, з другого боку, враховують необхідність здійснення судової процедури відповідно до вимог справедливого судочинства»¹.

Наведений приклад наочно демонструє органічний взаємозв'язок сутнісних питань побудови кримінального процесу (балансу інтересів) з технологічним чи процедурним аспектом, необхідність надавати пріоритет таким нормативно-правовим засобам, що максимально врівноважать конкуруючі інтереси.

У свою чергу, інструментальний зріз ПКП містить дві компоненти: *матеріальну* та *процедурну*. Якщо матеріальна компонента – це, по суті, увесь набір його правових засобів, то процедурна компонента зводиться до визначення черговості, послідовності реалізації таких правових засобів у перебігу кримінальної процедури. Адже кримінальний процес – це певним чином темпорально та функціонально організована діяльність, іманентною ознакою порядку здійснення якої є послідовність та алгоритмізованість². Як зазначає О. В. Капліна, саме послідовність «є доволі важливим параметром характеристики будь-якого процесу, оскільки це сама суть процедури, яка за своєю природою є динамічною... Послідовність є змістовною якістю процедури, адже саме в ній реалізується

системна-структурна побудова кримінального процесу»³.

Послідовність здійснення кримінальної процесуальної діяльності передбачає визначену черговість проведення процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень, що зумовлюється насамперед стадійною структурою кримінального провадження. Хоча термін «стадійність» формально не використовується в КПК 2012 р., фактично вона існує та упорядковує здійснення процесуальної діяльності в часі, запобігаючи пропуску будь-якої зі стадій. Кожна стадія має власні завдання й процесуальні особливості, а перехід до наступної можливий лише після завершення попередньої.

Інший аспект черговості у кримінальній процедурі зводиться до послідовності вчинення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень як протягом всього провадження, так й у межах певного його етапу (стадії). Така черговість може бути як прямо чи опосередковано унормована, так і визначатись ситуативно особою, що здійснює провадження, в межах установлених законом.

Дотримання черговості у кримінальному провадженні є важливим для забезпечення законності, об'єктивності та повноти розслідування кримінального правопорушення й судового розгляду. Недотримання черговості може призвести до порушення прав учасників процесу, збору недопустимих доказів, прийняття незаконних або необґрунтованих рішень. З огляду на об'єктивну неможливість передбачити увесь набір процесуальних дій та рішень, що мають бути вчинені та прийняті у конкретному провадженні, законодавець у той чи інший спосіб задає загальні критерії їх черговості, а, значить, пріоритетності.

Одним із засобів впорядкування черговості процесуальної діяльності є нормативна алгоритмізація певних процедур, спрямованих на вирішення конкретного завдання. Так, наприклад, алгоритм процесуальних дій та рішень для оголошення особи в розшук можна представити у такому вигляді: виклик особи слідчим, прокурором → належне повідомлення особи → вжиття заходів щодо встановлення його місцезнаходження → прийняття рішення про оголошення в розшук такого підозрюваного (окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або рішення про зупинен-

¹ Гом'єн Д. *Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини* <<http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/ECHR.htm>>

² *Примітка.* Термін «алгоритмізація» є похідним від поняття латинського походження «*algorismus*», що означає точний, однозначний опис, припис, який визначає на основі певної системи послідовність конкретних дій для вирішення конкретного завдання; у математиці – опис порядку і правил обчислень за заданих умов. [Шило О. Г., Глинська Н. В. Алгоритмізація кримінального провадження як антикорупційний стандарт кримінального процесуального законодавства. *Вісник Академії митної служби. Сер.: Право.* 2013. № 2. С. 137–144.]

³ О. В. Капліної (ред) *Особливі порядки кримінального провадження : підручник* (Право, 2024) 10

ня досудового розслідування з указівкою на оголошення особи в розшук) → внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ст. 281 КПК).

Критеріями черговості виступають також нормативні умови ухвалення процесуальних рішень. КПК прямо або опосередковано пов'язує можливість прийняття того чи іншого кримінально-процесуального рішення з наявністю підстав та умов. Якщо підстави становлять сукупність конкретних обставин юридичного й фактичного характеру, що обумовлюють необхідність і правомірність відповідного рішення, то умови – це обставини, існування яких є необхідним для прийняття рішення, але які самі по собі, без достатніх підстав, не зумовлюють потреби в його ухваленні.

Нерідко ухвалення певного кримінально-процесуального рішення є можливим лише за умови попереднього ухвалення інших рішень. Так, зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 177 КПК підставою застосування запобіжних заходів є наявність *обгрунтованої підозри* в учиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені ч. 1 цієї самої статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжних заходів без наявності для цього підстав, передбачених КПК. Отже, логічним є висновок про те, що складанню слідчим, прокурором клопотання про застосування запобіжного заходу щодо певної особи має передувати рішення у вигляді повідомлення такої особи про підозру в учиненні кримінального правопорушення¹. Причому нерідко вчинення певної процесуальної дії чи прийняття певного рішення є не лише умовою для послідувочої процесуальної діяльності, а й прямо зумовлює характер чи сценарій такої діяльності. Наприклад, за загальним правилом, не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту затримання особи їй має бути вручено письмове повідомлення про підозру (ч. 2 ст. 278 КПК).

Утім, нерідко на практиці виникає конкуренція певних процесуальних дій та рішень саме в ракурсі їх пріоритетного ухвалення чи реалізації. З огля-

ду на пряму невизначеність у законі, такі ситуації вирішуються, виходячи із системно-функціонального тлумачення норм закону. Так, наприклад, за наявності підстав для зупинення провадження та його закриття, відповідні процесуальні акти стають *конкуруючими* між собою, *взаємовиключними рішеннями*, різниця між якими полягає у тому, що в першому випадку процесуальна діяльність призупиняється на певний час, а в другому – остаточно припиняється. З огляду на змістовне тлумачення норм КПК, за наявності підстав для прийняття як одного, так й іншого рішення, рішення про закриття кримінального провадження має безумовний пріоритет над зупиненням кримінального провадження. Адже за наявності підстави для закриття кримінальне провадження не може зупинитися, оскільки це прямо суперечить приписам ч. 5 ст. 28 та ч. 1 ст. 283 КПК України.

Прикладом визначення критеріїв черговості процесуальних дій на горизонтальному рівні (тобто пріоритетності серед кримінальних проваджень) є, зокрема, імперативна вимога закону щодо першочергового (невідкладного) здійснення кримінального провадження щодо особи, яку тримають під вартою, та неповнолітньої особи (ч. 4 ст. 28 КПК), що зумовлює прискорення прийняття відповідних кримінально-процесуальних рішень.

Водночас у практичній діяльності існують і неформальні критерії, які визначають характер та послідовність процесуальних дій і рішень для конкретного провадження. Так, наприклад, при встановленні черговості (пріоритетності) проведення слідчих та інших процесуальних дій під час досудового розслідування враховують криміналістичну характеристику конкретних видів правопорушень, що відображено в методиках розслідування злочинів, зокрема при програмуванні початкових і наступних етапів розслідування з урахуванням слідчих ситуацій². Окрім того, суттєвий вплив на визначення черговості процесуальних дій і рішень має судова практика, яка є одним із ключових чинників формування єдиного простору правозастосування в Україні; особливе значення в цьому контексті мають узагальнення та роз'яснення ви-

¹ Глинська Н. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень : монографія. (Істина, 2014) 202

² Пашковський М. І. 'Пріоритезація кримінальних проваджень за статтею 438 КК України: перспективи цифровізації' Альманах наукових праць фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за результатами досліджень у 2022 р. (Право, 2023) 82

щих судових інстанцій. Як справедливо зазначає Я. М. Романюк, «... узагальнення – це глибокий і різнобічний «зріз» судової практики незалежно від того, чи розглядалася певна справа в касаційному порядку. Це опис великої кількості різноманітних випадків, які траплялися під час розгляду справ однієї категорії судами всієї України. Аналіз такої великої кількості справ у єдиному документі дасть можливість порівняти ці справи, виділити максимальну кількість ключових нюансів, які є важливими для визначення напрямку правозастосування, з'ясувати причини різного виду порушень, знайти способи їх виправлення. Для цього не потрібно, щоб кожна з таких справ пододала «фільтри» та потрапила до Верховного Суду для розгляду в касаційному порядку по суті. Відповідно й суди нижчих інстанцій та учасники справи в узагальненні одержать значно більше відповідей на свої питання, ніж із рішень Верховного Суду в окремих справах. Окрім того, постанови Пленуму Верховного Суду прийматимуться всіма суддями суду, тобто будуть містити висновки, що відповідають праворозумінню всіх суддів. Це дасть можливість мінімізувати випадки прийняття різних за змістом рішень в аналогічних спорах різними колегіями суддів Верховного Суду»¹.

Інша площина технологічної ПКП вбачається в поступовій цифровій трансформації кримінального судочинства як вимоги сучасності. Як влучно наголошував Л. М. Лобойко, «...технології, як відомо, мають бути передовими аби не відстати від цивілізації. Якщо усі за те, щоб передові технології використовувалися в економіці, то чому б їх не впровадити у кримінальному процесі?»²

У цьому сенсі вибір цифровізації кримінального провадження (далі – ЦКП) як одного з основних векторів трансформації кримінальних процесуальних правовідносин зумовлений численними позитивними очікуваннями. Ці очікування різноспрямовані та мають цінність як для забезпечення гарантій справедливої процедури (зокрема, права доступу до правосуддя, прозорості, швидкості та оперативності), так і в контексті інтегрального публічного інтересу щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів кримінального

провадження при вирішенні його завдань (зокрема, способом надання органам досудового розслідування нових можливостей щодо розкриття злочину, встановлення особи, яка його вчинила, її місця знаходження, прискорення провадження через застосування режиму відеоконференції, процесуальної економії тощо). Наприклад, до основних переваг електронного кримінального провадження можна віднести: підвищення ефективності роботи всіх суб'єктів кримінального провадження при використанні ІТ-технологій та технічних засобів; спрощення та прозорість процесуальної діяльності, покращення координації між усіма суб'єктами кримінального провадження; можливість переведення великої кількості томів паперових кримінальних проваджень у цифровий формат; забезпечення здійснення правосуддя в екстраординарних умовах³.

Позитивні ефекти діджиталізації царини правосуддя детально описані в Opinion n 26 (2023) of Consultative Council of European Judges (CCEJ) «Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary» (Висновок Консультативної ради європейських суддів №26 про використання допоміжних технологій у судочинстві). Зокрема, в цьому документі зазначається, що використання технологій суспільством продовжуватиме набирати обертів, а суди та судова влада повинні йти в ногу з такими подіями; серед найважливіших очікувань від цифрової трансформації судочинства – підвищення забезпеченості доступу особи до правосуддя як частини права на справедливий судовий розгляд. Адже саме сприяння дотриманню стандартів верховенства права, а також реалізація та повага до основних прав людини є центральною метою використання цифрових технологій у правосудді⁴.

Поштовхом до інтенсифікації діджиталізації у царині правосуддя в Україні є обраний вектор євроінтеграції, що зумовлює необхідність адапта-

¹ 'Інтерв'ю з Я. Романюком' 11 (175) Судовий вісник <<https://pravo.ua/articles/praktichna-neobhidnist/>>

² Шило О. *Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України* : монографія (НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПрНУ, 2016) 79

³ Глинська Н. В. (ред) *Вступ до проблеми цифровізації кримінального провадження: монографія* (Право, 2023) <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE_%D0%93%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_2023_%D0%9D%D0%94%D0%86-%D0%92%D0%9F%D0%97_compressed.pdf>

⁴ Opinion n 26 (2023) of Consultative Council of European Judges (CCEJ) «Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary» <<https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/the-ccje-adopts-opinion-no.-26-2023-moving-forward-the-use-of-assistive-technology-in-the-judiciary>>

ції національного кримінального процесуального законодавства до норм права Європейського Союзу (далі – ЄС). Відповідно ж до низки програмних документів Ради ЄС саме всеохоплююча стратегія діджиталізації системи кримінального правосуддя поставлена на адженду трансформації правосуддя в державах ЄС, що повністю відповідає визначенню цифрової трансформації одним із пріоритетів ЄС¹.

Разом із тим, беручи до уваги інтрузивний характер кримінального провадження стосовно прав та свобод людини, запровадження цифрових технологій у таку царину має бути контрольованим та виваженим з огляду на пов'язані із діджиталізацією потенційні чи ймовірні ризики, приховані небезпеки для охоронюваних законом цінностей.

3. Економічний аспект ПКП пов'язаний з об'єктивною потребою визначення *пріоритетів серед кримінальних проваджень (ПКП у вузькому розумінні, чи ПКП по горизонталі)*. На сьогодні за концепцією КПК державні органи зобов'язані здійснювати кримінальне провадження за всіма фактами кримінальних правопорушень, зареєстрованих у Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Будь-яка вибірковість унеможливлена через положення ст. 2 КПК, яка вимагає швидкого та одночасно якісного проведення розслідування по кожній справі. Втім, кількість кримінальних проваджень, які система кримінальної юстиції може ефективно обробити за певний період, використовуючи наявні ресурси, є обмеженою. Викладене підсилюється додатковим звуженням ресурсної бази через воєнний стан, бюджетні обмеження та нестачу кадрів, водночас зростає загальне навантаження внаслідок збільшення кількості кримінальних проваджень, зокрема щодо вчинення воєнних злочинів. Наразі система кримінального провадження перебуває в стані трансформації, враховуючи потребу «виживання» в умовах війни та прискорення євроінтеграційних процесів. Це зумовлює пошук нових оптимальних механізмів вирішення завдань, що постали перед кримінальним судочинством у надзвичайній ситуації. Не випад-

ково саме питання оновлення пріоритетів кримінальної процесуальної діяльності сьогодні «з посиленням наголосом» відображається в низці політичних та стратегічних документів. Так, зокрема, у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України, затверджені Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273² наголошено на необхідності «розширення меж дискреції прокурора в кримінальному провадженні для забезпечення виконання покладених на нього функцій, зокрема на початковому і завершальному етапах досудового розслідування, з урахуванням пріоритетних напрямів протидії злочинності». Як зазначає М. І. Пашковський, на відміну від КПК України, іноземні нормативно-правові акти, що регламентують кримінальне провадження, як правило, надають значні дискреційні повноваження прокурору, якщо не на етапі внесення відомостей про можливо вчинене кримінальне правопорушення, то на етапі порушення кримінального переслідування (повідомлення про підозру чи складання обвинувального акта). При цьому США має одну з найбільш розвинутих і диференційованих систем пріоритезації кримінальних проваджень, зважаючи на значну дискрецію прокурорів у цій царині. Політики пріоритезації справ застосовуються і в діяльності міжнародних судових органів, наприклад, ЄСПЛ такий підхід дозволив розподілити навантаження та зробити вплив ЄСПЛ на стан дотримання прав людини більш ефективним. Правила пріоритезації діяли і в міжнародних кримінальних трибуналах *ad hoc*³.

Утім, відсутність чітко визначених критеріїв для відбору кримінальних справ, на які першочергово спрямовуються ресурси, створює корупційні ризики, може призводити до професійних конфліктів і порушень прав потерпілих, а також унеможлиблює оцінку раціональності та прогнозованості використання ресурсів. Це робить розподіл ресурсів залежним від суб'єктивних рішень. Тож запровадження прозорої пріоритезації серед

¹ Дроздов О. М., Глинська Н. В. «Євроінтеграційний вектор цифровізації кримінального провадження: виклики та шляхи реалізації» *Перспективні напрями розвитку кримінальної юстиції в цифрову еру* : матеріали Всеукр. заоч. наук.-практ. конф. (Право, 2023) 104–117 <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/10/36ірінник-тез_Перспективні-напрями_2023.pdf>

² Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

³ Пашковський М. І. «Пріоритезація кримінальних проваджень за статтею 438 КК України: перспективи цифровізації» Альманах наукових праць фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за результатами досліджень у 2022 р. (Право, 2023) 82

кримінальних проваджень потребує не лише відомчих орієнтирів, а й відповідних законодавчих рішень. Це стосується насамперед нормативної корекції завдань кримінальної процедури. Адже в доктрині кримінального процесу лунає справедлива критика нормативної вимоги швидкого та водночас якісного кримінального провадження через її ідеологічну «забарвленість» та неможливість реального виконання, рівно як і відсутність кореляції з метою вирішення кримінального конфлікту, зокрема й шляхом застосування целерантного провадження.

Викладене формує запит, по-перше, на визначення пріоритетних напрямів модернізації кримінального провадження з метою його прискорення та здешевлення, а, по-друге, на перегляд кримінальної процесуальної форми крізь призму критеріїв, що продиктовані викликами воєнного періоду та прогнозованими потребами перехідного правосуддя в Україні у післявоєнний період. Такий комплексний підхід дозволить не лише оптимізувати розподіл обмежених ресурсів, а й забезпечити більшу справедливість та ефективність кримінального процесу, знизити корупційні ризики та підвищити довіру громадськості до системи кримінальної юстиції.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що пріоритезація кримінального провадження є складним багатовимірним явищем, яке поєднує в собі аксіологічний, технологічний та економічний аспекти. *Аксіологічний аспект* пріоритезації відбиває необхідність досягнення справедливого співвідношення між публічними й приватни-

ми інтересами у кримінальному судочинстві. Баланс цих інтересів є запорукою дотримання принципів верховенства права, справедливості та невідворотності покарання, що водночас не допускає надмірного обмеження прав особи. *Технологічний аспект* пріоритезації полягає в упорядкуванні процесуальної діяльності через раціональну побудову кримінальної процесуальної форми, визначення черговості процесуальних дій та рішень, а також у поступовій цифровій трансформації кримінального провадження. Цифровізація процесу здатна підвищити ефективність, прозорість і доступність правосуддя, однак потребує чіткого контролю задля недопущення ризиків порушення прав людини. *Економічний аспект* розкриває необхідність формування прозорих і законодавчо визначених критеріїв розподілу ресурсів у кримінальному судочинстві. Запровадження механізмів пріоритезації між кримінальними провадженнями (по горизонталі) сприятиме підвищенню ефективності використання обмежених ресурсів, зниженню корупційних ризиків та забезпеченню справедливого доступу до правосуддя.

Таким чином, пріоритезацію слід розглядати як інтегративний принцип сучасного кримінального процесу, що спрямований на оптимізацію кримінальної юстиції в умовах воєнного стану, ресурсних обмежень і цифрових трансформацій. Її подальше теоретичне осмислення та нормативне закріплення є передумовою підвищення ефективності кримінального провадження й довіри суспільства до системи правосуддя.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Opinion n 26 (2023) of Consultative Council of European Judges (CCEJ) «Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary» URL: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/the-ccje-adopts-opinion-no.-26-2023-moving-forward-the-use-of-assistive-technology-in-the-judiciary> (in English)
2. Kompleksnyi stratehichnyi plan reformuvannia orhaniv pravoporiadku yak chastyny sektoru bezpeky i oborony Ukrainy URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (in Ukrainian)

Bibliography

Authored books

1. Hlynsska N. *Kontseptualni zasady vyznachennia ta zabezpechennia standartiv dobroiakisnosti kryminalnykh protsesualnykh rishen : monohrafiia* [Conceptual principles for defining and ensuring standards of good quality of criminal procedural decisions: monograph.] (Istyna, 2014) 588 (in Ukrainian)

Edited books

2. Hlynsska N. V. (red) *Vstup do problemy tsyfrovizatsii kryminalnoho provadzhennia: monohrafiia* [Introduction to the problem of digitalization of criminal proceedings: monograph] (Pravo, 2023) <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE_%D0%93%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C

%D0%BA%D0%B0_2023_%D0%9D%D0%94%D0%86-%D0%92%D0%9F%D0%97_compressed. pdf> (in Ukrainian)

3. Homien D. *Korotkyi putivnyk Yevropeiskoiu konventsiiu z prav liudyny* [A short guide to the European Convention on Human Rights] <[http:// vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/ECHR.htm](http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/ECHR.htm)>
4. Kaplina O. V. (red) *Osoblyvi poriadky kryminalnoho provadzhennia : pidruchnyk* [Special procedures of criminal proceedings: textbook] (Pravo, 2024) 366 (in Ukrainian)
5. Shylo O. H. *Kontseptualni osnovy pobudovy suchasnoho kryminalnoho protsesu Ukrainy : monohrafiia* [Conceptual foundations of the construction of modern criminal proceedings in Ukraine: monograph](NDI VPZ imeni akad. V. V. Stashysa NAPrNU, 2016) 264 (in Ukrainian)

Non-authored books

6. *Posibnyk zi stat' 6 Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny – Pravo na spravedlyvyi sud (kryminalnyi aspekt)* [Guide to Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a fair trial (criminal aspect)] 151 <[https:// ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr)> (in Ukrainian)

Journal articles

7. Berlach A. I. 'Dyskretni povnovazhennia orhaniv prokuratury yak skladovi element yikh adiminstratyvno-pravovoho statusu: zarubizhnyi dosvid' [Discretionary powers of prosecutors as a component of their administrative and legal status: foreign experience] (2023) 34 (73) 3 Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky <https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/3_2023.pdf#page=156> (in Ukrainian)
8. Harnytska A O, Sokolovskyi M V 'Osoblyvosti dokazovoi diialnosti pid chas dosudovoho rozsliduvannia terorystychnykh kryminalnykh pravoporushen' [Peculiarities of evidentiary activities during pre-trial investigation of terrorist criminal offenses] (2025) 2 Porivnialne analitychne pravo. < <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/328122>> (in Ukrainian)
9. Hlynska N. 'Priorytezatsiia u kryminalnomu provadzhenni: poniattia, oznaky, kliuchovi aspekty ta vymiry' [Prioritization in criminal proceedings: concepts, characteristics, key aspects and dimensions] (2025) 49 Pytannia borotby zi zlochynnistiu 86–100 (in Ukrainian)
10. Kaniuka I. M. 'Pravova pryroda idei protsesualnoi ekonomii u kryminalnomu sudochynstvi' [The legal nature of the idea of procedural economy in criminal proceedings] (2014) 1(4) Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk 224–232. (in Ukrainian)
11. Klepka D. 'Prava liudyny v systemi mekhanizmu priorytezatsii u kryminalnomu provadzhenni' [Human rights in the system of the prioritization mechanism in criminal proceedings] (2025) 49 Pytannia borotby zi zlochynnistiu 101–107 (in Ukrainian)
12. Kovalenko A. V. 'Vzaiemodiia orhaniv dosudovoho rozsliduvannia iz zasobamy masovoi informatsii pid chas zbyrannia, doslidzhennia ta vykorystannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni' [Interaction of pre-trial investigation bodies with the media during the collection, research and use of evidence in criminal proceedings] (2022) 2 (38) Kryminalistychnyi visnyk 48–59. DOI: [https:// doi.org/10.37025/1992-4437/2022-38-2-48](https://doi.org/10.37025/1992-4437/2022-38-2-48). (in Ukrainian)
13. Pashkovskyi M. I. 'Priorytezatsiia kryminalnykh provadzen za statteiu 438 KK Ukrainy: perspektyvy tsyfrovizatsii' [Prioritization of criminal proceedings under Article 438 of the Criminal Code of Ukraine: prospects for digitalization] Almanakh naukovykh prats fakhivtsiv Naukovo-doslidnoho instytutu vyvchennia problem zlochynnosti imeni akademika V. V. Stashysa Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy za rezultatamy doslidzhen u 2022 r. (Pravo, 2023) 81–82 (in Ukrainian)

Newspaper articles

14. 'Interviu z Ya. Romaniukom' [Interview with Y. Romanyuk] 11 (175) Sudovi visnyk <[https://pravo.ua/ articles/ praktichna-neobhidnist/](https://pravo.ua/articles/praktichna-neobhidnist/)> (in Ukrainian)

Thesis

15. Dufeniuk O M 'Kontseptualna model balansu v kryminalnomu provadzhenni: instytutsiinyi, pravozastosovnyi, osobystisnyi rivni' [Conceptual model of balance in criminal proceedings: institutional, law enforcement, personal levels] (dys. d-ra yuryd. nauk, Lviv, 2023) 563 131. <https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/nauka/dorobok_zdobuvachiv/dufenuk_1.pdf> (in Ukrainian)
16. Titko I A 'Normatyvne zabezpechennia ta praktyka realizatsii pryvatnoho interesu v kryminalnomu protsesi Ukrainy' [Regulatory support and practice of implementing private interest in the criminal process of Ukraine] (dys. ...d-ra yuryd. nauk Kharkiv, 2016) 450 (in Ukrainian)

Conference papers

17. Drozdov O. M., Hlynska N. V. 'Ievrointehratsiinyi vektor tsyfrovizatsii kryminalnoho provadzhennia: vyklyky ta shliakhy realizatsii' [European integration vector of digitalization of criminal proceedings: challenges and ways

of implementation] *Perspektyvni napriamy rozvytku kryminalnoi yustytysii v tsyfrovu eru* : materialy Vseukr. zaoch. nauk.-prakt. konf. (Pravo, 2023) 104–117 <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/10/Збірник-тез_Перспективні-напрями_2023.pdf> (in Ukrainian)

18. N V 'Konflikt interesiv u sferi kryminalnoho sudochynstva: shliakhy harmonizatsii' [Conflict of interest in criminal justice: ways to harmonise] *Zakhyst prav i zakonnykh interesiv osoby u kryminalnomu sudochynstvi* : materialy nauk. seminaru (20 trav. 2011 r. Kharkiv) 92–95 (in Ukrainian)

Глинська Н. В, Клепка Д. І.

Основні аспекти пріоритезації кримінального провадження: загальна характеристика

У статті досліджено сутність та ключові аспекти пріоритезації кримінального провадження як інноваційного напрямку розвитку сучасного кримінального процесу. Автори розглядають пріоритезацію як складне багаторівневе явище, що поєднує аксіологічні, технологічні та економічні виміри діяльності органів кримінальної юстиції. Визначено, що аксіологічний аспект полягає у забезпеченні балансу між публічними й приватними інтересами, дотриманні принципів верховенства права, справедливості та невідворотності покарання. Технологічний аспект розкриває значення раціональної побудови кримінальної процесуальної форми, алгоритмізації процесуальних дій і рішень, а також цифрової трансформації кримінального судочинства, що здатна підвищити його ефективність і прозорість. Економічний аспект висвітлює необхідність впровадження прозорих критеріїв пріоритезації між кримінальними провадженнями з метою оптимізації розподілу ресурсів, зменшення корупційних ризиків і підвищення ефективності досудового розслідування. Підкреслено, що в умовах воєнного стану та обмеженого фінансування пріоритезація набуває особливого значення як інструмент підвищення результативності системи кримінальної юстиції. Зроблено висновок, що пріоритезація має розглядатися не лише як управлінська технологія, а й як концептуальний принцип кримінального процесу, який забезпечує гармонізацію правових, соціальних і ресурсних чинників. Крім того, запропоновано напрями подальшого наукового осмислення феномена пріоритезації та шляхи його нормативного закріплення у кримінальному процесуальному законодавстві України.

Ключові слова: пріоритезація кримінального провадження, кримінальний процес, баланс інтересів, цифровізація правосуддя, ефективність кримінальної юстиції, принцип пропорційності.

Hlynska N. V., Klepka D. I.

Main aspects of prioritization of criminal proceedings: general characteristics

The article explores the essence and key aspects of prioritization in criminal proceedings as an innovative approach to enhancing the efficiency of modern criminal justice. The authors conceptualize prioritization as a multidimensional phenomenon that integrates axiological, technological, and economic dimensions of criminal procedure. The axiological aspect focuses on ensuring a fair balance between public and private interests, upholding the principles of the rule of law, justice, and inevitability of punishment. The technological aspect emphasizes the rational structuring of procedural forms, sequencing of procedural actions and decisions, and the implementation of digital transformation in criminal justice, which enhances transparency and procedural economy. The economic aspect highlights the need for transparent prioritization criteria among criminal cases to optimize resource allocation, reduce corruption risks, and improve investigation efficiency. The study underscores that, under martial law and resource constraints, prioritization becomes a vital mechanism for strengthening the adaptability and effectiveness of the criminal justice system. It is concluded that prioritization should be viewed not merely as an organizational or managerial tool but as a fundamental principle of criminal procedure, ensuring harmony between legal, social, and resource-related components. In addition, directions for further scientific understanding of the phenomenon of prioritization and ways of its normative consolidation in the criminal procedural legislation of Ukraine are proposed.

Keywords: prioritization of criminal proceedings, criminal procedure, balance of interests, digitalization of justice, efficiency of criminal justice, proportionality principle.

Стаття надійшла до редакції: 12.10. 2025 р.

Прийнята до друку: 20.11.2025 р.